

Kossuth levele Marxhoz
Szemere Bertalan Marxhoz, etc. Kossuthhoz
Bangya János kéziratai

15. oldal

DR. PRÁGAY DEZSŐ (USA):

Magyar dokumentumok Hollandiában

Európai utam közben alkalman volt Amsterdamban meglátogatni az „Internationale Instituut voo Sociale Geschiedenis” Intézet.

Holland barátaim útmutatás révén sikerült ott több meglepő és érdekes magyar vonatkozású kéziratot földeríteni. A dokumentumok közérdeklődésre tarthatnak számot, ezért „gyorsleltárt” készítettem róluk, amit kivonatossan ismertetek.

Az Intézet anyagát több helyileg készített gépelt „házi leltár” rendszerezte. Az egyik ilyen leltárban a „Herzen Archiv”-ban: 2a XXXI. sz. alatt Kossuth Lajos egy levelére bukkantam, amit 1854. márc. 4-én németül írt Herzen A. J. orosz írónak.

A másik leltárban („Inventar des Marx-Engels Nachlasses”) a két kötetből álló 402 gépelt oldalt tanulmányoztam át. Az I. kötetben Marxszal a II. kötetben Engelszel kapcsolatos dokumentumok és levelek vannak összegyűjtve. A leltárban az ABC betűvel jelzett fejezetekben folytatólagosan rendezték a különböző típusú dokumentumokat.

Itt a következő meglepő magyar vonatkozású kéziratokra bukkantam ugyancsak meglepő „környezetbe” ágyazva: I. kötet C. fejezetben:

C 769 — C 778 leltári szám alatt Marx 9 levele található amelyeket 1859 és 1860-ban írt németül Szemere Bertalanhoz az 1848-as Forradalmi Magyar Kormány külügyminiszteréhez.

C 4260—4262 és C 4264—4283 szám alatt Szemere Bertalan 23 levele található, amelyeket 1852 és 1860 közt írt németül Marx Károlynak.

II. kötet (Engels anyag) „K” fejezetében: K 1233 szám alatt: Engels egy levele található amelyet 1890-ben írt németül a budapesti Népszava Szerkesztőségének. A „Q” fejezetben:

Q 1, 2, 3. szám alatt: egy furcsa személyiség Bangya János (lásd lábjegyzet) 3 németül írt kézírata található 1852-ből.

Q 21 szám alatt: Szemere Bertalan német nyelvű munkája található 1852-es dátumozással. Címe „Arthur Görgei” (65 old. biográfia). A szövegben idegen kézírás váltakozik Szemere javításával és megjegyzéseivel. Valószínű, hogy az eredetileg magyar szöveget lediktálták németül.

Q 22 szám alatt Szemere Bertalannak egy másik német nyelvű munkája található, címe: „Ludwig Kossuth”. Az írat 136 oldal, keltezése 1852. Ez esetben is idegen kéz „írta” a dolgozatot, de sok helyen láthatók Szemere javításai.

Q 22 HF. 10 3/1 szám alatt: egy német nyelvű Memorandumot találtam, amit Szemere Bertalan írt még Magyarországon 1849 július 21-én Szegeden. A Memorandum Kossuthnak szól és a diktatura szükségességéről értekezik.

Q 26 szám alatt található egy ismeretlen szerző 12 oldalas német nyelvű kézírata Pulszky Ferencről (1850-55-ből).

R fejezetben (fel foghatóan hogy kerültek ezek az irások ebbe a leltárba), R 5 és R 34 leltári szám alatt Bangya János levelei található 1852-ből, németül.

R 57 szám alatt Kossuth Lajos levele Adolf Clusshoz németül (1852). Ugyanitt Kossuth levele Marxhoz németül (1852 július 22). Szám: R. 1442 a.

R 124 és R 125 szám alatt: Szemere Bertalan két német nyelvű levele 1852-ből.

Az itt ismertetett „gyorsleltár” valószínűleg nem meríti ki az Inst. v. Sociale Geschiedenis levtárának teljes magyar anyagát. Több és rendszerebb munka kellene erre. Emigrációban élő magyar történészek számára hálás feladat a külföldi levtárak magyar anyagának rendszeres föltérképezése. Ilyen természetű munka az utókor számára felbecsülhetetlen értékű lenne.